

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Кафедра теорії і методики фізичного виховання і спорту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другого (магістерського) рівня
ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма «Фізична культура і спорт»

Шифр _____

Виконав студент ФКСм-24-1 _____

Керівник д. пед. н., професор _____

Нормоконтролер _____

Арсен АВЕТИСЯН _____

Ірина КВАСНИЦЯ _____

Олександр АНТОНЮК _____

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри теорії і

методики фізичного

виховання та спорту _____

Олександр СОЛТИК _____

Дата 17. XII. 2024р.

Хмельницький 2024

АНОТАЦІЯ

Аветісян А. В. Формування психологічної готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності. – Кваліфікаційна робота магістра зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» за освітньою програмою «Фізична культура і спорт». Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2024.

Питання готовності до діяльності займає особливе місце у психолого-педагогічній науці, де його значення передусім пов'язане з процесом формування особистості, її орієнтацією та підготовкою до майбутньої професії. У сучасній педагогіці накопичено значну кількість досліджень, що стосуються різних аспектів особистісного розвитку майбутнього фахівця, його професіоналізації та підготовки до діяльності. Ці роботи розглядають як загальні психолого-педагогічні питання, так і специфічні проблеми професійного становлення фахівця.

Проте, незважаючи на актуальність і результати наявних досліджень, низка питань, пов'язаних із формуванням психологічної готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності, залишаються недостатньо вивченими.

Зважаючи на те, що професійна діяльність тренера-викладача з виду спорту є багатовимірною та охоплює різноманітні завдання, спрямовані на гармонійний розвиток особистості спортсмена, до яких має бути готовим майбутній фахівець, психологічна готовність до професійної діяльності визначається нами як важлива характеристика майбутнього професіонала галузі фізичної культури і спорту. У межах магістерської роботи психологічна готовність тренера-викладача до професійної діяльності розглядається як комплексна характеристика особистості, яка відображає її внутрішню організованість та здатність успішно виконувати професійні завдання. Цей стан включає усвідомлення структури майбутньої професійної діяльності, чітке

розуміння її цілей і специфіки, а також стійку мотивацію та спрямованість на досягнення результатів.

За даними педагогічного дослідження визначено, що психологічна готовність до професійної діяльності майбутнього тренера-викладача формується на різних етапах підготовки і потребує системного розвитку таких компонентів, як: мотиваційний, який акцентується на професійно важливих потребах, мотивах та цінностях, бажанні досягти успіху, спрямованості на саморозвиток; когнітивний, що ґрунтується на наявності фундаментальних професійних знань, практичних умінь і навичок та здатності їх застосовувати; особистісний, що охоплює професійно важливі якості особистості, емоційно-вольові риси, морально-етичні якості та комунікативні здібності.

Визначено, що ключовим фактором ефективного формування психологічної готовності майбутнього тренера-викладача є створення сприятливих умов в освітньому середовищі закладу вищої освіти, використання сучасних методів навчання та розвиток рефлексивної культури майбутнього фахівця фізичної культури і спорту.

Ключові слова: готовність, психологічна готовність, тренер-викладач, професійна діяльність, заклад вищої освіти.

ANNOTATION

Avetisyan A. V. Formation of psychological readiness of future trainers-teachers for professional activity. - Master's thesis in speciality 017 'Physical Culture and Sports' under the educational programme 'Physical Culture and Sports'. Khmelnytskyi National University. - Khmelnytskyi, 2024.

The issue of readiness for work occupies a special place in psychological and pedagogical science, where its importance is primarily related to the process of personality formation, its orientation and preparation for the future profession. Modern pedagogy has accumulated a significant amount of research on various aspects of the personal development of a future specialist, his or her professionalisation and preparation for work. These works address both general psychological and pedagogical issues and specific problems of professional development.

However, despite the relevance and results of existing studies, a number of issues related to the formation of psychological readiness of future physical education and sports specialists for professional activity remain insufficiently studied.

Given that the professional activity of a sports coach-teacher is multidimensional and covers a variety of tasks aimed at the harmonious development of the athlete's personality, for which a future specialist should be ready, we define psychological readiness for professional activity as an important characteristic of a future professional in the field of physical culture and sports. Within the framework of the master's thesis, the psychological readiness of a trainer-teacher for professional activity is considered as a complex characteristic of a personality that reflects his/her internal organisation and ability to successfully perform professional tasks. This state includes an awareness of the structure of future professional activity, a clear understanding of its goals and specifics, as well as a strong motivation and focus on achieving results.

According to the pedagogical research, it is determined that psychological readiness for professional activity of a future trainer-teacher is formed at different stages of training and requires systematic development of such components as: motivational, which focuses on professionally important needs, motives and values, desire to succeed, focus on self-development; cognitive, based on the availability of fundamental professional knowledge, practical skills and abilities to apply them; personal, which covers professionally important qualities .

It has been determined that the key factor in the effective formation of psychological readiness of a future trainer-teacher is the creation of favourable conditions in the educational environment of a higher education institution, the use of modern teaching methods and the development of a reflective culture of a future specialist in physical culture and sports.

Keywords: readiness, psychological readiness, coach, professional activity, higher education institution.

.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	12
1.1. Готовність як актуальна проблема педагогічної науки	12
1.2. Характерні особливості готовності до професійного діяльності тренера-викладача з виду спорту	19
1.3. Структурні компоненти психологічної готовності тренера-викладача до майбутньої професійної діяльності	23
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	27
2.1. Методи дослідження	27
2.2. Організація дослідження	28
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	30
3.1 Особливості вираженості у майбутніх тренерів-викладачів готовності до професійної діяльності	30
3.2 Рекомендації щодо підвищення психологічної готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності	32
Висновки до розділу 3	54
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Актуальність. На теперішній час у психолого-педагогічній науці накопичено значний доробок наукових праць з питання готовності особистості до професійної діяльності. У науковій літературі представлено чимало дефініцій, що характеризують поняття «готовності», виокремлено структуру, зміст, основні умови та компоненти, які відображають динамічні, тривалі та стійкі аспекти цього феномену [2, 21, 25, 29, 40].

Однією з ключових складових загальної готовності до професійної діяльності визначають «психологічну готовність», яка ґрунтується на психологічних детермінантах. Так, Костянтин Платонов розглядає психологічну готовність як «тимчасовий або стійкий стан, що виникає в результаті психологічної мобілізації чи психічної підготовки в певний період, зумовлений наявністю потреби у трудовій діяльності» [40].

Психологічна готовність до професійної діяльності визначається передусім як особливий психічний стан, що характеризується передстартовою активізацією особистості. Вона включає усвідомлення людиною своїх цілей, оцінювання наявних умов, вибір оптимальних способів реалізації дії, прогнозування мотиваційних, вольових та інтелектуальних зусиль, а також оцінку ймовірності досягнення результату. Водночас, цей стан передбачає й мобілізацію ресурсів та самонавіювання для досягнення особистістю поставлених цілей.

Актуальність дослідження психологічної готовності до професійної діяльності відзначається багатьма науковцями. Зокрема, різні концептуальні підходи до цього феномену розглядали такі дослідники, як К. К. Платонов, Л. В. Кондрашова, Л. С. Рибалк, П. В. Харченко, В. В. Кириченко, Ф. І. Іващенко та інші. Роботи науковців заклали теоретичне підґрунтя для розуміння сутності, динаміки та механізмів формування стану психологічної готовності.

Без сумніву, психологічна готовність до професійної діяльності формується у процесі здобуття фахової освіти. У закладах вищої освіти відбувається її якісне формування та кількісне зростання, що має динамічний характер і може трансформуватися з одного рівня на інший. Така трансформація сприяє ефективному виконанню як професійних, так і освітніх завдань. У цьому контексті освітній процес відіграє ключову роль у формуванні психологічної готовності, забезпечуючи необхідні умови для професійного становлення особистості.

Мета роботи: обґрунтування сутності та структури психологічної готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності.

Задля досягнення мети передбачено виконання наступних **завдань:**

1. Здійснити аналіз та узагальнення наукових даних психолого-педагогічної літератури з питання психологічної готовності.
2. Розглянути аспекти визначення ключових понять та категорій з теми дослідження; охарактеризувати особливості формування психологічної готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності.
3. Визначити структуру психологічної готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності.
4. Розробити рекомендації щодо підвищення психологічної готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності

Об'єкт дослідження: готовність до професійної діяльності.

Предмет дослідження: структура психічної готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності.

Методи досліджень:

- аналіз психолого-педагогічної науково-методичної літератури;
- педагогічне спостереження;
- технології сформованості психологічної готовності;

– обробка даних методами математичної статистики.

Наукова новизна: визначено й обґрунтовано основні аспекти формування готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності, схарактеризовані рекомендації для покращення рівня психологічної готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності у закладах вищої освіти.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути основою для подальшого наукового аналізу та розробки рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня психологічної готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи: Характерні особливості змісту та структури психологічної готовності до професійної діяльності. Фізична культура і спорт, актуальні питання : збірник тез доповідей ІV регіональної науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький, 25 жовтня 2024 р.). Хмельницький : ХНУ, 2024.

Структура та обсяг магістерської роботи: робота містить вступ, три розділи, список використаних джерел. Обсяг роботи – 64 сторінок. Кількість використаних джерел – 47. Ілюстрований матеріал подано на 15 рисунках.

РОЗДІЛ 1

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

1.1. Готовність як актуальна проблема педагогічної науки

Поняття готовності займає особливе місце у психолого-педагогічній науці, де його значення передусім пов'язане з процесом формування особистості, її орієнтацією та підготовкою до діяльності. У сучасній психології накопичено значний обсяг теоретичних і практичних робіт з проблеми готовності особистості. У наукових джерелах схарактеризовані різноманітні підходи до визначення поняття готовності, її структури, змісту, а також характеристики педагогічних умови та компонентів, які визначають динаміку, стійкість і тривалість цього стану.

Слід зазначити, що як категорія психології термін «готовність» з'явився не так давно, наприкінці ХІХ ст., завдячуючи німецькому психологу Освальду Кюльпе, грузинському філософу Дмитру Узнадзе та іншим видатним науковцям, які розглядали його як «психічний стан суб'єкта, що спричиняє поведінку (діяльність) певного характеру й спрямованості» [44, с. 193]

У великому академічному словнику української мови «готовність» розглядається як «стан готового», «бажання зробити що-небудь» [9, с. 257].

У словнику Анатолія Івченка дефініція «готовність» має кілька трактувань, а саме: «необхідне приготування, підготуватися до чого-небудь; знаходитись в стані, близькому до чого-небудь...» [19, с. 70–71].

З розвитком наукових досліджень феномен готовності був інтегрований у психолого-педагогічні дослідження в рамках теорії діяльності загалом та професійної діяльності зокрема.

Так, на думку Лідії Кондрашової, готовність визначається у поєднанні морального та психологічного факторів, що забезпечують прояв «професійно-

моральних поглядів й переконань, професійну спрямованість психічних процесів, самовладання, оптимізм, працездатність, налаштованість на працю, здатність до подолання труднощів, самооцінку його результатів, потребу в професійному самовихованні, що забезпечує високі результати роботи» [25, с. 8].

Ірина Гавриш, розглядаючи готовність педагогічних працівників до інноваційної діяльності, визначає готовність як «інтегративне особистісне утворення, що є умовою та регулятором успішної професійної діяльності» [12, с. 24]

Людмила Рибалко у своєму дослідженні готовність розглядає як «особистісні інтегровані новоутворення в мисленні, свідомості, самосвідомості, якостях особистості (інтелектуальних, психічних, фізичних та ін.), які забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності» [40, с. 43].

Нам імпонує характеристика готовності до діяльності, яку визначила Ольга Крамар, досліджуючи методичні засади підготовки педагогічних працівників. Науковиця вважає цю якість важливою «особистісною характеристикою майбутнього педагога, що виявляється в його здатності здійснювати ефективну діяльність і є результатом процесу професійної підготовки у закладі вищої освіти» [24, с. 96].

Здійснивши аналіз науково-педагогічної літератури, також можна встановити, що чимало науковців поняття «готовність» синонімують із поняттями «спроможність», «здатність», «потенційна дія», часто – «компетентність» [5, 11, 16, 22, 34], що безпосередньо пов'язано з практичною діяльністю людини.

Водночас зазначається, що стан готовності передбачає початкову (передстартову) активізацію, у якій людина усвідомлено спроможна приймати

рішення та визначати стратегії майбутніх дії, що забезпечать їй ефективне виконання поставлених завдань.

Різноманіття тлумачень і підходів до поняття «готовність» можна обґрунтувати багатогранністю самої діяльності, до якої має бути підготовлений суб'єкт. Проте узагальненим аспектом усіх досліджень є розуміння важливості формування у суб'єкта стійкої, динамічної та усвідомленої готовності до виконання різних функцій.

Саме тому в науково-педагогічній літературі виокремлюють кілька ключових аспектів трактування «готовність до діяльності», що формують різні підходи до розуміння цього поняття (рис. 1.1):

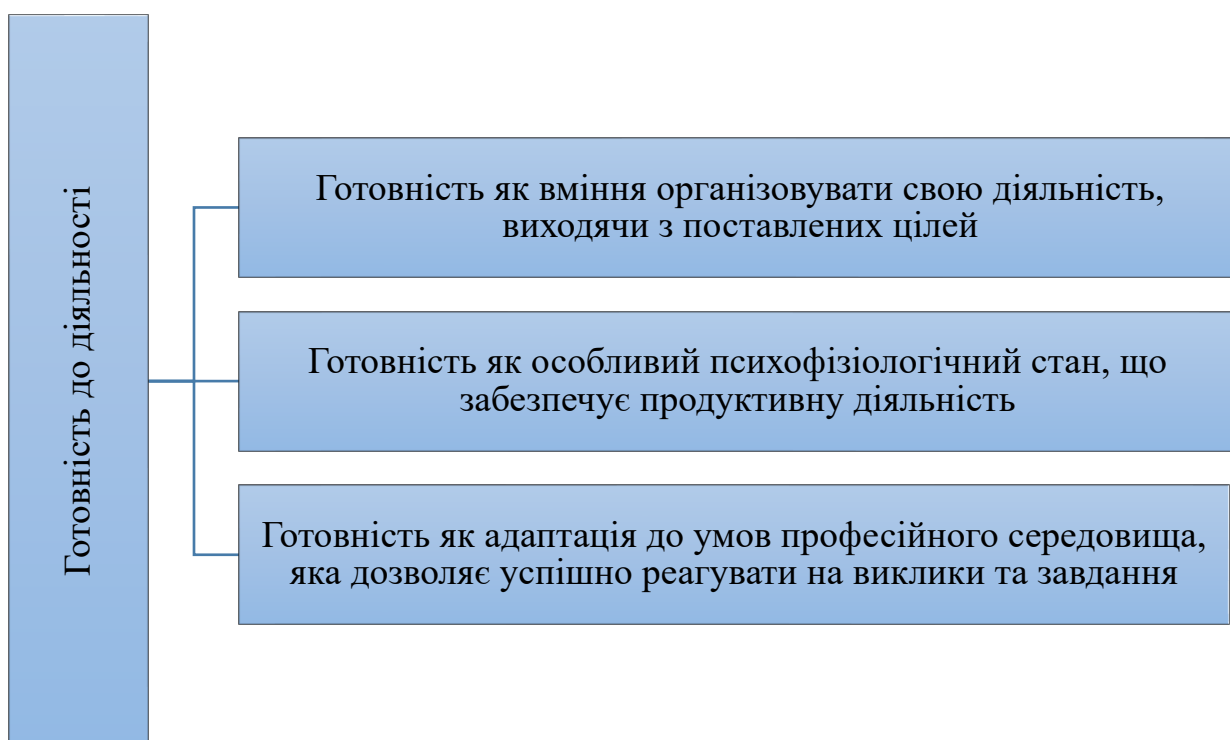


Рисунок 1.1 – Основні аспекти, що визначають розуміння поняття «готовність до діяльності»

Відповідно, узагальнюючи дані психолого-педагогічних наукових джерел, можна стверджувати, що «готовність» як інтегральна характеристика особистості повинна сприяти переходу особистості до активного виконання діяльності.

Водночас, у сучасних наукових доробках психологічна готовність визначається як сутнісна передумова діяльності, її регуляції, стабільності та ефективності [34, 41, 42]. Отже, стан психологічної готовності можна розглядати як підготовку та активізацію можливостей особистості задля ефективних професійних реалізацій, а також внутрішню адаптивність особистості на належну поведінку при виконанні завдань професійної діяльності.

Психологічна готовність охоплює як професійні знання, вміння та навички, так і ключові особистісні якості. У першу чергу, це професійна компетентність, лише потім – індивідуальні риси, такі як переконання, здібності, інтереси, мислення, спрямованість на професійну діяльність, працездатність, емоційна стійкість та моральні цінності. Ці компоненти забезпечують ефективне виконання професійних обов'язків. Основу психологічної готовності становлять психічні процеси та властивості, які є базисом для формування професійних якостей та особливостей особистості [22, 25, 27, 42].

Незалежно від конкретного трактування психологічна готовність до діяльності розглядається як комплексний психічний стан, що уособлює:

- усвідомлення мети та оцінку умов діяльності, до якої має бути готовою особистість;
- прогнозування власних мотиваційних, вольових й інтелектуальних зусиль;
- мобілізацію ресурсів, спрямованих на досягнення результату.

У відповідності з класичним розумінням психологічної готовності, можна виокремити наступні аспекти її формування (рис. 2.1.)



Рисунок 1.2 – Ключові аспекти формування психологічної готовності суб’єкта до діяльності

Варто зауважити, що чимало авторів характеризують психологічну готовність до діяльності, як особливий стан, який може мати як короткотривалий, так і довготривалий характер. Саме тому її формування залежить від індивідуальних рис особистості, типу нервової системи, а також від зовнішніх і внутрішніх обставин, у яких здійснюється діяльність. До таких обставин належать: характер поставлених завдань, їх складність, новизна та вимога індивідуального підходу; умови виконання діяльності, характер поведінки інших осіб; стимули до виконання дій і оцінка їх результативності; мотиваційна складова, орієнтація на досягнення певних цілей; аналіз

імовірності успішного виконання завдання; самооцінка рівня підготовленості; попередній психофізіологічний стан; стан здоров'я; набутий досвід у подоланні складних завдань; здатність до самоконтролю і регуляції власного стану; вміння налаштовувати себе на роботу та створювати оптимальні умови для виконання майбутніх завдань [12, 21]

Отже, аналіз наукових джерел дозволив визначити узагальнене поняття «психологічної готовності до професійної діяльності», яке є ключовим у розрізі нашої роботи і на яке ми будемо спиратися у ній. Це поняття визначається як психічний стан, що відображає передстартову активізацію особистості до реалізації у професійної діяльності. Такий стан, на нашу думку, має включати:

- усвідомлення цілей і адекватне оцінювання умов майбутньої діяльності;
- визначення оптимальних способів дій;
- прогнозування власних ресурсів: мотиваційних, вольових та інтелектуальних;
- мобілізацію внутрішніх сил задля досягнення поставлених завдань.

Відповідно, психологічна готовність визначається особливостями тієї діяльності, для якої вона формується. У контексті нашого дослідження, це стосується готовності до діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

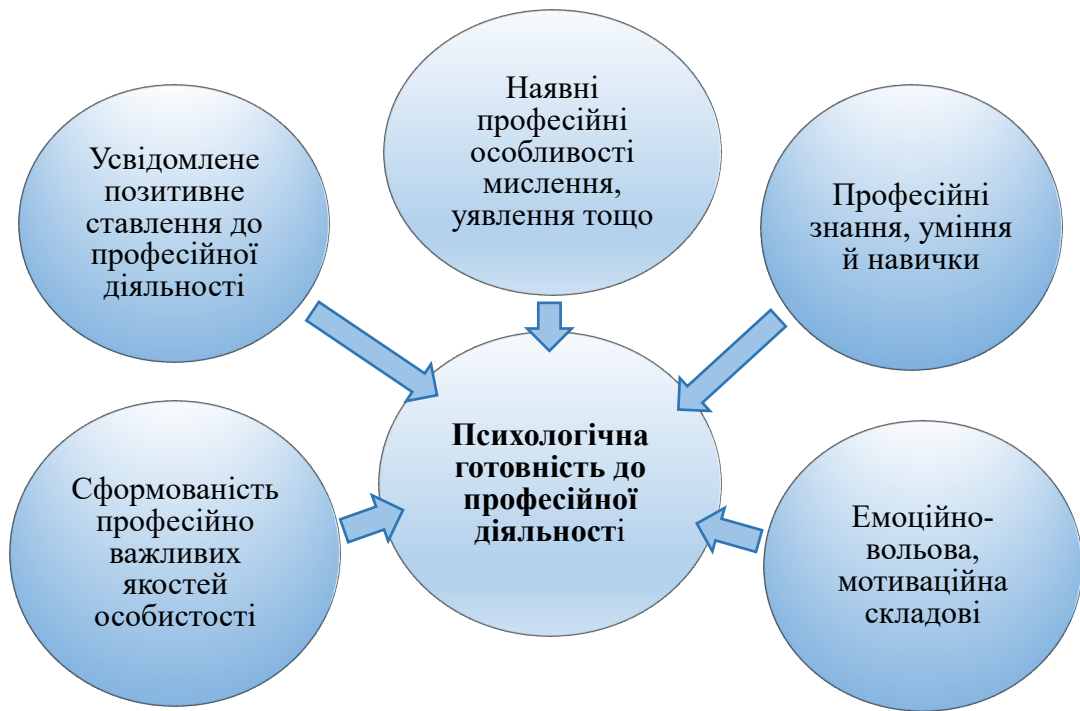


Рисунок 1.3 – Модель психологічної готовності до професійної діяльності

Слід наголосити, що більшість науковців одностайні у твердженні, що актуальність формування готовності особистості до професії особливо висока у період здобуття фахової освіти, у час, коли відбувається активне становлення професійної ідентичності [1, 2, 40, 41]. Цей період є критичним для:

- формування здатності до ефективного виконання професійних обов’язків;
- опанування знаннями, уміннями і навичками, що є важливими для майбутньої діяльності за обраним фахом;
- набуття здатності зберігати самоконтроль в стресових, непередбачувальних умовах професійної діяльності;
- формування уміння гнучкої адаптації до нових умов діяльності;
- подальшого професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Під час навчання у закладах вищої освіти «психологічна готовність змінюється як якісно, так і кількісно, може динамічно трансформуватись з

одного рівня на інший, що забезпечує результативне вирішення поставлених задач, як професійних, так і освітніх» [1, с. 4].

У сучасній вітчизняній психології накопичено значну кількість досліджень, що стосуються різних аспектів особистісного розвитку здобувачів вищої освіти, їхньої професіоналізації та підготовки до майбутньої діяльності. Ці роботи розглядають як загальні психологічні питання, так і специфічні проблеми професійного становлення [21, 24, 25, 40, 42].

Проте, незважаючи на актуальність і результати наявних досліджень, низка питань, пов'язаних із формуванням психологічної готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності, залишаються недостатньо вивченими.

1.2. Характерні особливості готовності до професійного діяльності тренера-викладача з виду спорту

Професійна діяльність тренера з виду спорту є багатовимірною та охоплює різноманітні завдання, що передусім спрямовані на гармонійний розвиток особистості спортсмена. Вона включає в себе аналіз і вдосконалення рухових, функціональних і психологічних можливостей спортсменів, а також створення ефективних методів популяризації здорового способу життя та їх практичну реалізацію через засоби фізичної культури і спорту. Не менш важливим є виховання особистості, спрямоване на засвоєння «загальнолюдських цінностей та ідеалів фізичної культури і спорту», зокрема шляхом активного залучення до соціально значущих форм рухової активності [16, 20, 28, 29].

Випускник спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» може застосувати отримані знання та набуті навички у напрямках дитячо-юнацького, масового спорту, спорту вищих досягнень, професійному спорті, спортивно-оздоровчому туризмі тощо. Професії та посади, які можуть посідати майбутні

фахівці фізичної культури і спорту, а також вимоги до змісту їх діяльності, зазначено у «Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників», затвердженому Наказом Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту від 17.10.2002 № 2264 (Випуск 85. Спортивна діяльність) [17].

Докладне вивчення нормативних документів, посадових інструкцій, положень про дитячо-юнацькі спортивні школи та типових кваліфікаційних характеристик тренера, тренера-викладача з виду спорту дозволяє визначити ключові професійні завдання, до яких має бути готовим випускник профільної спеціальності (рис. 1.4)

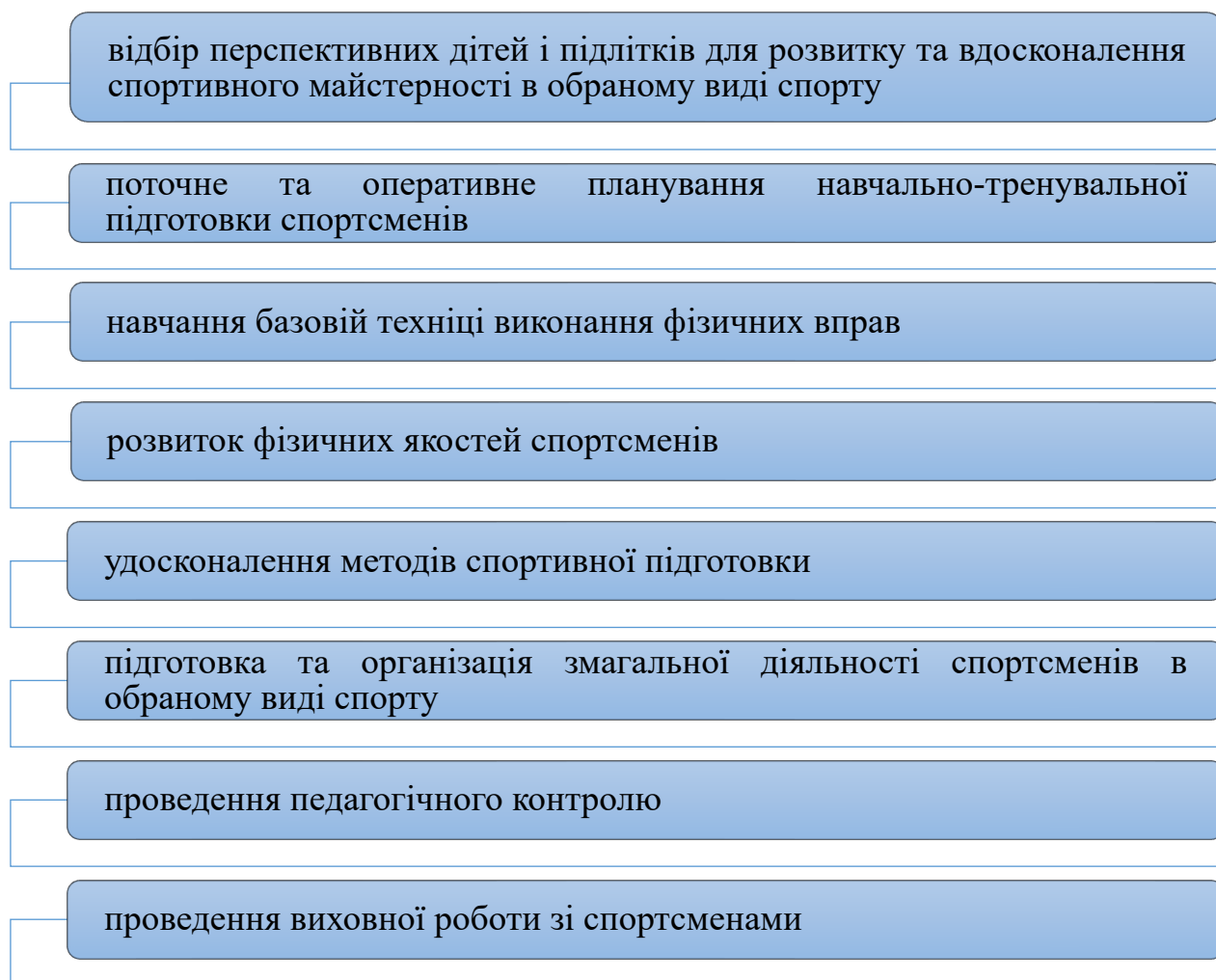


Рисунок 1.4 – Ключові завдання професійної діяльності тренера-викладача з виду спорту

Відповідно до визначених завдань майбутній фахівець фізичної культури і спорту повинен володіти знаннями з теорії і методики фізичної підготовки спортсменів, навчально-тренувальної, лікувально-профілактичної, виховної роботи зі спортсменами.

Погоджуємось із думку Віктора Костюкевича, що «ефективне управління підготовкою спортсменів залежить від оволодіння тренером знаннями основних аспектів педагогіки, біології, біомеханіки та психології, управлінських впливів у процесі фізичної, теоретичної, психологічної та змагальної діяльності гравців і комплексного контролю за результатами їх тренувальної та змагальної діяльності» [28, с. 34].

Важливим аспектом професійної діяльності тренера є те, що вона за своєю сутністю є педагогічною, що обумовлює виконання всього спектра функцій, характерних для педагогічної роботи, із врахуванням специфічних особливостей та професійних вимог. Основний зміст цієї діяльності полягає в управлінні навчально-тренувальним процесом і змагальною діяльністю спортсменів. У межах професійної діяльності тренеру необхідно вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми, які пов'язані з реалізацією спортивних, оздоровчих, виховних та соціальних цілей тренувального процесу.

Такі аспекти педагогічної діяльності, як навчальний і виховний, знаходять специфічне втілення в роботі тренера. Вони реалізуються через розвиток та удосконалення рухових здібностей спортсменів, формування спортивної техніки, формування зацікавленості до спортивної діяльності, організацію та управління спортивним колективом, формування морально-вольових якостей, стійкості, самодисципліни, що є необхідних для досягнення спортивного успіху.

Водночас, успішна робота тренера-викладача в сучасному спорті вимагає не тільки глибоких теоретичних знань і практичних здібностей, але й

високого рівня психологічної готовності. Здатність ефективно використовувати сучасні технічні засоби аналізу спортивної діяльності, створювати індивідуальні програми тренувань та забезпечувати безпеку спортсменів під час тренувань і змагань – це ключові компетенції сучасного тренера. Постійна адаптація до нових викликів спорту, професійної діяльності та здатність приймати виважені рішення в мінливих ситуаціях є запорукою професійного успіху майбутнього фахівця.

Зважаючи на вищезазначене, випускник спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» має бути озброєний широким арсеналом теоретичних знань та практичних навичок зі специфіки спортивної підготовки, педагогіки, психології тощо. Водночас, володіти особистісними якостями, психічними властивостями та професійними установками, що сприятимуть досягненню успіхів у майбутній діяльності.

Саме тому готовність тренера-викладача до професійної діяльності можна визначити як комплекс його загальнопрофесійних знань, умінь, навичок, здібностей, а також здатності актуалізувати їх у конкретних сфері діяльності. Вони охоплюють такі сфери діяльності тренера, як:

- фізкультурно-спортивну;
- педагогічно-виховну;
- проєктно-конструктивну;
- організаційно-управлінську;
- науково-дослідницьку.

Відповідно, для ефективного процесу професійного становлення, адаптації, розвитку майстерності, кар'єрного зростання у майбутнього тренера має бути сформована й психологічна готовність до професійної діяльності.

Як зазначалось вище, відбувається цей процес зокрема й на етапі професійної фахової підготовки. Отже, психологічну готовність тренера-викладача до професійної діяльності можна схарактеризувати як

психологічний стан, що є результатом освітньо-виховного процесу, а це означає, що освітні й виховні заходи у межах фахової підготовки повинні бути спрямовані на формування у суб'єкта цілеспрямованості, мотивації до професійної діяльності, а також здатності до самостійного прийняття професійних рішень і подолання труднощів майбутньої професії.

Можна також стверджувати, що готовність до професійної діяльності тісно співвідноситься із поняттям професійної компетентності, яка розглядається як реалізована в самостійній діяльності готовність.

На нашу думку, психологічна готовність майбутнього фахівця фізичної культури і спорту до діяльності повинна носити інтегративний характер, оскільки обумовлюється узгодженістю основних компонентів особистості професіонала; стійкістю та стабільністю функціонування; психологічною єдністю й цілісністю особистості, що забезпечує ефективну продуктивність у професійній діяльності.

Таке розуміння підкреслює важливість формування цілісної, гармонійної особистості, здатної адаптуватися та вдосконалюватися в умовах професії.

Отже, психологічна готовність тренера-викладача до професійної діяльності розглядається нами як комплексна характеристика особистості, яка відображає її внутрішню організованість та здатність успішно виконувати професійні завдання. Цей стан включає усвідомлення структури майбутньої професійної діяльності, чітке розуміння її цілей і специфіки, а також стійку мотивацію та спрямованість на досягнення результатів. Психологічна готовність інтегрує компоненти, що забезпечують адаптивність, впевненість у прийнятті рішень і здатність ефективно вирішувати професійні завдання та досягати поставлених цілей.

1.3. Структурні компоненти психологічної готовності майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності

Аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень доводять, що професійний успіх сучасних фахівців лише на 45% залежить від набутих знань у галузі обраної професії, тоді як 55% визначається їхніми особистісними якостями та розвиненими soft skills [21]. З огляду на це, психологічна готовність до професійної діяльності, яка включає такі компоненти, як саморегуляція, адаптивність, емоційний інтелект і здатність до міжособистісної взаємодії, стає визначальним фактором успішності.

Практика сьогодення підтверджує, що соціального та професійного успіху частіше досягають не стільки випускники з дипломами з відзнакою, скільки ті, хто проявляв активність у різних сферах діяльності: громадській, комунікативній, науковій та інших [22]. Освітня діяльність виступає лише однією зі складових їхнього всебічного розвитку. Як зазначають фахівці, «оцінка якості підготовки випускника за його знаннями та вміннями, що демонструються на поточних і підсумкових іспитах, неадекватно відображає реальний рівень їх готовності до успішної професійної діяльності» [43, с. 86].

Відповідно, формування психологічної готовності до професії стає ключовим завданням освітнього процесу у закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців. Воно передбачає не лише набуття знань і навичок, а й розвиток особистісних якостей, що забезпечують ефективну самореалізацію в професійній діяльності. Психолого-педагогічний підхід до підготовки майбутніх фахівців повинен орієнтуватися на створення умов для формування здатності до активної творчої професійної діяльності, стресостійкості, комунікативної компетентності та соціальної відповідальності.

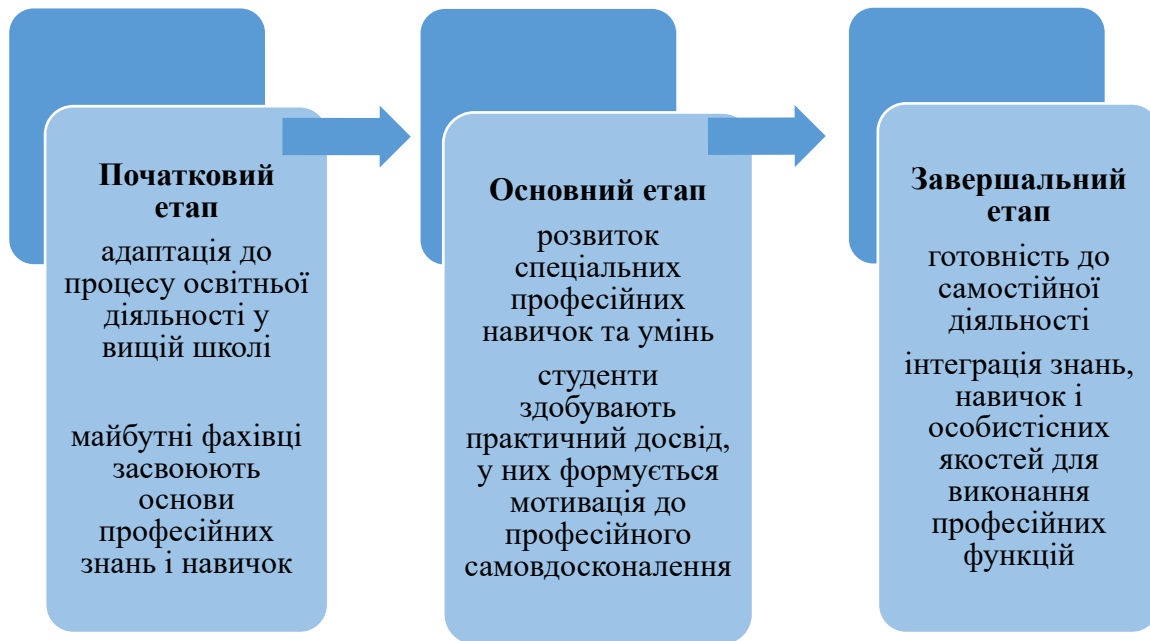


Рисунок 1.5 – Етапи процесу формування психологічної готовності майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності

На думку ряду авторів [21, 34, 43, 44] до основних проблем формування психологічної готовності можна віднести: відсутність системних підходів до розвитку емоційно-вольової сфери здобувачів вищої освіти, зокрема стійкості до перенапружень у процесі професійної діяльності, подолання стресових ситуацій, здатності приймати рішення в змінних умовах діяльності; відсутність достатньої мотивації до професійного розвитку у частини студентів; недостатнє використання інтерактивних методів навчання, які сприяють формуванню навичок самостійної роботи та прийняття рішень.

Відповідно, освітній процес у закладах вищої освіти має бути організований таким чином, щоб максимально сприяти формуванню стратегій підготовки висококваліфікованих фахівців [22]. Це передбачає не лише розвиток теоретичного мислення, а й набуття практичних навичок, необхідних для ефективної роботи в умовах майбутнього професійного середовища [1, с. 4]. На нашу думку, у цьому контексті важливого значення набуває

впровадження дуальної форми освіти, яка дозволяє здобувачам у реальних умовах виробництва засвоювати знання, розвивати вміння та відточувати навички, необхідні для їхньої майбутньої професійної діяльності.

З огляду на потребу підвищення якості освіти та рівня готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, акцент слід зробити на зміні пріоритетів у фаховій підготовці. Це включає цілеспрямовану роботу над формуванням професійно значущих якостей здобувачів вищої освіти, стимулювання їхньої мотивації до активного засвоєння фахових знань і вмінь, а також розвиток психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності. Такий підхід сприяє комплексному формуванню особистості, здатної ефективно адаптуватися до викликів сучасного ринку праці.

Також до специфічних аспектів процесу формування психологічної готовності майбутніх тренерів-викладачів, на нашу думку, варто віднести створення умов для професійного самоствердження здобувачів вищої освіти через участь у конкурсах, тренінгах, практичних семінарах, вебінарах, що сприятиме формуванню впевненості у власних силах.

Отже, можна стверджувати, що психологічна готовність майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності віддзеркалює рівень готовності особистості, чинниками якого є соціальні, психологічні та індивідуальні характеристики професіонала галузі фізичної культури і спорту. Ознайомившись із зазначеними у науковій психолого-педагогічній літературі моделями можна стверджувати, що психологічна готовність має багатофакторну структуру і містить різні психологічні компоненти, залежно від напрямку діяльності у переважній більшості вони мають подібні структурні складники, тому ми у межах нашої роботи виокремлюємо таку структуру психологічної готовності тренера-викладача до професійної діяльності, що включає мотиваційний, особистісний, когнітивний компоненти (рис. 1.6).

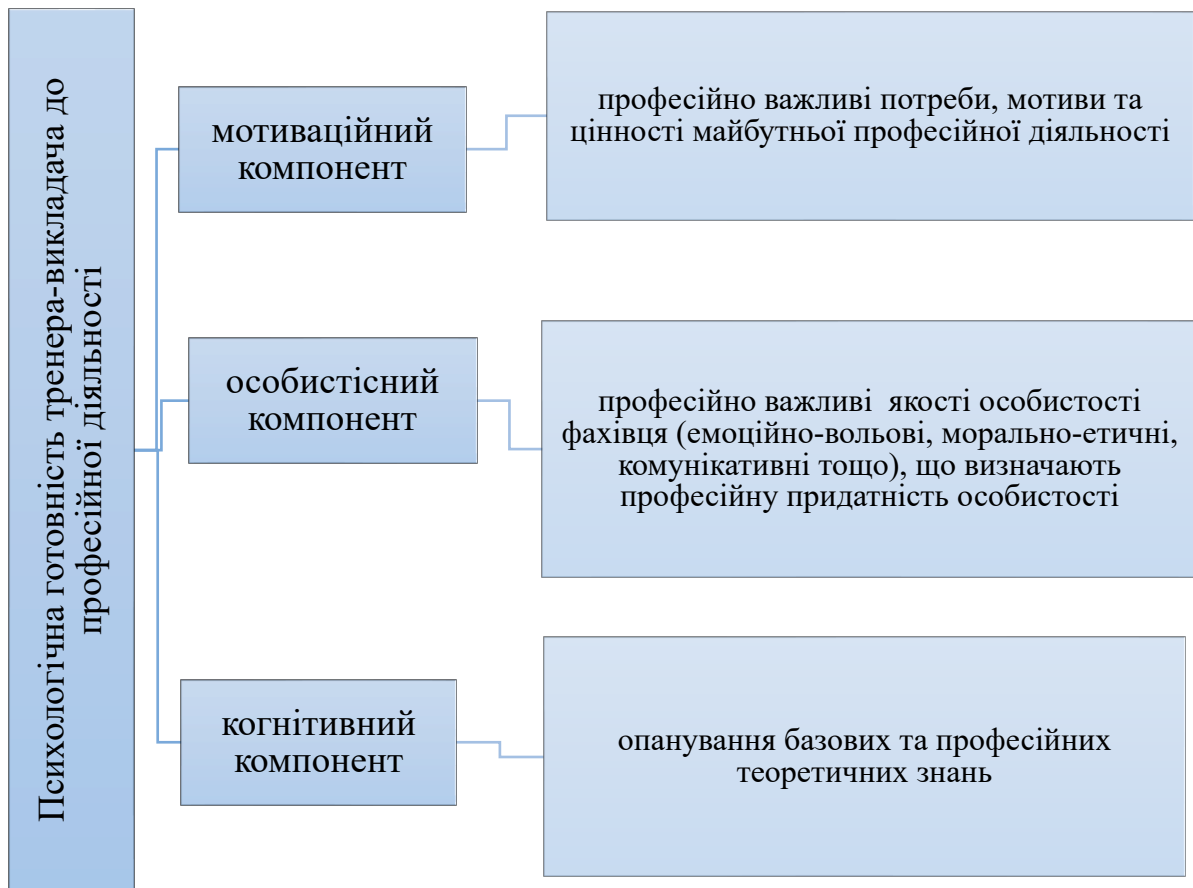


Рисунок 1.6 – Структура схема психологічної готовності до професійної діяльності

Мотиваційний компонент розглядається як система професійно значущих потреб, мотивів і цінностей, що формується за умови стійкого інтересу та позитивного ставлення до професії, усвідомлення її соціальної значущості, високого рівня внутрішньої мотивації, свідомого ставлення до своєї ролі у формуванні особистості спортсмена, популяризації фізичної культури і спорту. Цей компонент сприяє розвитку внутрішньої мотивації до професійного вдосконалення, реалізації творчого потенціалу та досягнення успіху.

У процесі нашої роботи мотиваційний компонент розвивається через інтеграцію практичного досвіду провідних практикуючих фахівців галузі. Такий підхід дозволяє здобувачам вищої освіти усвідомити реальні вимоги та

можливості професійної діяльності, формуючи стійке прагнення до саморозвитку.

Для активізації мотиваційного компонента використовуються такі методи, як: гостьові лекції; бесіди; диспути; вебінари, тобто інтерактивні обговорення з можливістю ставити запитання та отримувати змістовні відповіді, які створюють атмосферу довіри та сприяють підвищенню інтересу до професії. Також хорошою практикою є застосовування ділових та рольових ігор – моделювання реальних професійних ситуацій, що дозволяють студентам усвідомити значущість своїх дій та мотивів у процесі тренерської діяльності, також психологічних методів, зокрема опитування за адаптованою методикою А. Реана та В. Якуніна, яка спрямована на комплексне оцінювання мотиваційної сфери особистості.

Слід зауважити, що формування мотиваційного компонента має ґрунтуватися на забезпеченні позитивного емоційного фону освітнього процесу, формуванні усвідомленого ставлення до майбутньої професії та стимулюванні прагнення досягати професійних успіхів.

Особистісний компонент психологічної готовності тренера до професійної діяльності можна вважати підґрунтям його професійної придатності та ефективної діяльності. Означений компонент включає комплекс професійно важливих якостей, які забезпечують здатність досягати значних результатів у навчально-тренувальному та виховному процесі спортсменів. Основу цього компонента передусім складають характеристики:

- емоційно-вольової сфери – стійкість до стресу та здатність працювати в умовах психологічного напруження; рішучість, витримка, самоконтроль та здатність до оперативного прийняття рішень у непередбачувальних ситуаціях професійної діяльності;

- комунікативні здібності – уміння налагоджувати конструктивні стосунки з вихованцями, їх батьками, колегами та керівниками, здатність до

ефективного вербального і невербального спілкування, враховуючи індивідуальні особливості спортсменів;

- етична відповідальність і професійна культура – дотримання етичних норм і стандартів у роботі з вихованцями, демонстрація толерантності, поваги та емпатії у професійній взаємодії;

- гнучкість мислення та здатність до саморозвитку – здатність адаптуватися до змінюваних умов професійної діяльності, прагнення до постійного вдосконалення знань, умінь і навичок, саморефлексія та аналіз власної діяльності;

- цілеспрямованість та організаторські здібності – здатність ставити чіткі цілі й організувати ефективний навчально-тренувальний процес; лідерські якості, що дозволяють згуртовувати спортивний колектив і підтримувати мотивацію вихованців до досягнення результатів.

Ці професійно важливі якості забезпечують гармонійне поєднання особистісного розвитку тренера та його професійної діяльності. Формування і розвиток особистісного компонента психологічної готовності до професійної діяльності потребує як цілеспрямованої педагогічної роботи в процесі професійної підготовки, так і постійного вдосконалення тренера-викладача в умовах практичної діяльності.

Когнітивний компонент є основою професійної компетентності спортивного педагога, оскільки визначає рівень його теоретичної обізнаності та готовності застосовувати знання в практичній діяльності. Він охоплює базові й спеціалізовані теоретичні знання, що відповідають вимогам сучасної професійної підготовки (рис. 1.7). Цей компонент сприяє формуванню вміння аналізувати, планувати та реалізовувати навчально-тренувальні процеси, відповідно до індивідуальних потреб спортсменів і специфіки виду спорту.



Рисунок 1.7 – Основні аспекти когнітивного компонента формування психологічної готовності майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності

На наш погляд, формування психологічної готовності неможливе без урахування когнітивного компонента, адже він відображає певний обсяг знань, володіння якими є необхідною складовою психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності. Зауважимо, що формування когнітивного компонента є безперервним процесом, що реалізується як у межах професійної підготовки майбутнього фахівця фізичної культури і спорту, так і в умовах подальшого його самовдосконалення.

Для оцінки рівня сформованості когнітивного компонента можуть використовуватися такі методи, як: спостереження, аналіз нормативної документації, тестування теоретичних знань, а також моделювання практичних ситуацій.

Комплексний підхід до розвитку когнітивного компонента дозволяє майбутньому фахівцю не лише ефективно реалізовувати свої професійні функції, а й вдосконалювати особистісні й професійні якості, необхідні для успішної діяльності за фахом.

Для визначення рівня сформованості когнітивного компонента та особистісного компонентів ми застосовували такі методи, як: анкетування, бесіду, дискусію, опитування, адаптовану версію опитувальника Н. Форстера «Просування організаційної зміни».

Висновки до першого розділу.

1. Узагальнюючи дані наукової психолого-педагогічної літератури, психологічну готовність до професійної діяльності слід розглядати як психічний стан, передстартову активізацію майбутнього фахівця, що включає усвідомлення ним цілей, оцінку наявних умов, визначення найбільш імовірних способів дії; прогнозування мотиваційних, вольових, інтелектуальних зусиль, імовірності досягнення результату, мобілізацію сил, самонавіювання в досягненні цілей

2. Зважаючи на те, що професійна діяльність тренера-викладача з виду спорту є багатовимірною та охоплює різноманітні завдання, спрямовані на гармонійний розвиток особистості спортсмена, до яких має бути готовим майбутній фахівець, психологічна готовність до професійної діяльності визначається нами як важлива характеристика майбутнього професіонала галузі фізичної культури і спорту. У межах нашої магістерської роботи психологічна готовність тренера-викладача до професійної діяльності

розглядається як комплексна характеристика особистості, яка відображає її внутрішню організованість та здатність успішно виконувати професійні завдання. Цей стан включає усвідомлення структури майбутньої професійної діяльності, чітке розуміння її цілей і специфіки, а також стійку мотивацію та спрямованість на досягнення результатів.

3. У структурі психологічної готовності тренера-викладача до професійної діяльності виокремлюємо три компоненти: мотиваційний, особистісний і когнітивний. У межах мотиваційного компоненту увага акцентується на професійно важливих потребах, мотивах та цінностях, які визначають ставлення майбутнього тренера до професійної діяльності. Він демонструє, що внутрішня мотивація та прагнення до самореалізації є ключовими для успішної роботи у фізкультурно-спортивній сфері. Особистісний компонент охоплює професійно важливі якості особистості, зокрема: емоційно-вольові риси (стресостійкість, працездатність), морально-етичні якості (відповідальність, чесність), комунікативні здібності (вміння взаємодіяти та налагоджувати контакт). Ці якості визначають професійну придатність тренера-викладача та його здатність ефективно працювати з вихованцями. Когнітивний компонент зосереджений на опануванні базових та професійних теоретичних знань, необхідних для успішного виконання професійних завдань – фундаментальних знань зі сфери професійної діяльності, методики тренувального процесу, знань з анатомії, фізіології, психології та педагогіки.

4. Комплексність взаємоз'язків виокремлених компонентів структури формують психологічну готовність тренера-викладача до професійної діяльності. Отже, особистості тренера-викладача для ефективного виконання професійних обов'язків необхідно поєднання мотивації, особистісних якостей і знань, що забезпечує професійну придатність та адаптивність у професійній діяльності.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Для ефективного вирішення завдань магістерської роботи та перевірки гіпотези про те, що застосування визначених методів та форм навчання, які впливають на когнітивний, мотиваційний та особистісний компоненти, сприяє формуванню психологічної готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності, у нашій роботі було проведено емпіричне дослідження.

У педагогічному дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти четвертого курсу бакалаврського рівня галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» Хмельницького національного університету.

У роботі нами використовувались:

– загальнонаукові методи теоретичного аналізу та узагальнення спеціалізованої наукової літератури з педагогіки та психології, що дозволило встановити актуальність дослідження, визначити теоретичні аспекти проблематики формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців, можливі шляхи формування психологічної готовності майбутніх тренерів-викладачів до діяльності за фахом;

– метод анкетування. Анкета була створена для виявлення стану сформованості у здобувачів вищої освіти готовності до професійної діяльності. Для зручності проведення опитування запропонована анкета виконана у форматі Google forms та завантажена у Модульне середовище для навчання у межах навчальної дисципліни «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)». Анкетування також мало на меті з'ясувати ставлення студентів до якості професійної підготовки у закладах вищої освіти

та розуміння значущості готовності до професійної діяльності як якості конкурентоспроможного фахівця.

Для оцінки психологічної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності в рамках дослідження було проведено опитування за адаптованою методикою А. Реана та В. Якуніна. Цей вибір був обумовлений тим, що методика дозволяє комплексно оцінити мотиваційну сферу особистості, що є одним з ключових факторів, які впливають на успішність у професійній діяльності. За допомогою цього інструменту ми змогли виявити домінуючі мотиви у здобувачів вищої освіти, такі як прагнення до спілкування, досягнення професійних висот, соціальної значимості, пізнання нового, а також рівень толерантності до ризику, орієнтацію на престиж та потребу у творчій самореалізації.

З метою виявлення потреб у саморозвитку майбутніх тренерів-викладачів було застосовано адаптований опитувальник Н. Форстера. Цей інструмент дозволив оцінити, наскільки студенти готові до постійного професійного зростання, сприйняття нових педагогічних технологій та здатність до самостійного навчання.

– методи математичної статистики застосовувались для обробки та візуалізації результатів досліджень і здійснювались на персональному комп'ютері за допомогою програми MS Excel 2019. За допомогою зазначеної програми відбувалося обробка даних анкетування та розрахунок показників.

2.2. Організація дослідження

Організація дослідження здійснювалась в три етапи протягом 2024 року:

– перший етап дослідження присвячений вивченню теоретичних аспектів понять «готовність», «готовність особистості до діяльності», «психологічна готовності до професійної діяльності» тощо. На цьому етапі

здійснювався теоретичний аналіз, систематизація та узагальнення наявних наукових літературних даних, що стосуються сутності категорії «психологічна готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності» та її базових компонентів. Це дозволило розкрити ключові аспекти психологічної готовності майбутнього тренера-викладача як інтегрального стану особистості. На основі отриманих теоретичних даних обґрунтовано мету та завдання кваліфікаційної роботи та розроблена схема дослідження, яка слугувала основою емпіричного дослідження;

– другий етап кваліфікаційної роботи зосереджений на практичному аспекті дослідження та включав розробку анкети, відповідно до цілей дослідження, безпосереднє проведення анкетування, опитування серед здобувачів вищої освіти, систематизацію даних та їх статистичний аналіз;

– третій етап дослідження був завершальним та об'єднував аналітичну, прикладну складові та кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи. На цьому етапі було здійснено докладний аналіз та інтерпретацію отриманих результатів у контексті досліджуваної проблематики, сформульовано рекомендації на основі проведеного аналізу, систематизовано усі етапи дослідження у формі тексту кваліфікаційної роботи, чітко виділено основні результати та сформульовано прикінцеві висновки.

РОЗДІЛ 3.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Особливості вираженості у майбутніх тренерів-викладачів готовності до професійної діяльності

Для діагностики сформованості мотиваційного, когнітивного, особистісного компонентів психологічної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності було використано комплекс методів, що включав анкетування, опитування, тестування. Ці методи дозволили оцінити вираженість ключових компонентів готовності відповідно до завдань дослідження.

Когнітивний компонент визначався за такими критеріями, як: розуміння завдань професійної діяльності, рівень знань у галузі фізичної культури і спорту, здатність до аналізу та синтезу інформації, наявність професійних умінь і навиків дій для виконання поставлених завдань, критичне мислення, творчі здібності.

Особистісний компонент включав такі показники, як самооцінка, самоконтроль, емоційна стійкість, комунікабельність, лідерські якості, мотивація досягнень, мобілізація на виконання професійного завдання.

Мотиваційний компонент оцінювався за допомогою таких критеріїв, як прагнення до самовдосконалення, соціальна відповідальність, потреба в самореалізації, бажання досягти успіху та кар'єрного зростання.

На початковому етапі дослідження було організовано анкетування, спрямоване на визначення рівня сформованості готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності. Основна мета цього етапу полягала у визначенні ставлення студентів до проблеми готовності до

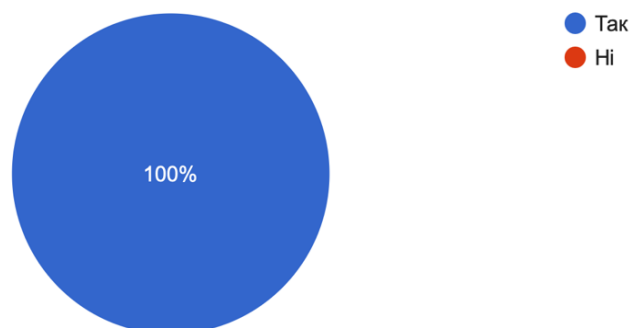
професійної діяльності та розуміння значущості цього процесу в умовах сучасного ринку праці. Крім того, анкетування мало на меті з'ясувати думку студентів щодо рівня професійної підготовки у закладі вищої освіти та їх усвідомлення важливості формування готовності до професійної діяльності як якості конкурентоспроможного фахівця.

Анкетування проводилось серед студентів четвертого курсу бакалаврської освітньої програми галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт».

За результатами анкетування усі респонденти на момент опитування були ознайомлені освітньою програмою, на якій вони навчаються, і у переважній більшості задоволені переліком обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін, що входять до обраної ними освітньої програми (рис. 3.1.)

Чи ознайомлені Ви з освітньою програмою, за якою здобуваєте освіту?

23 ответа



Чи задоволені Ви переліком обов'язкових і вибіркових навчальних дисциплін, що входять до обраної Вами освітньої програми, та їх послідовністю?

23 ответа

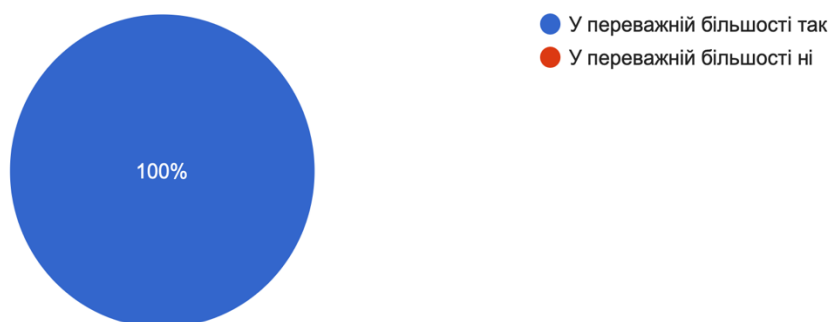


Рисунок 3.1 – Відповіді респондентів на питання задоволеності освітньою програмою

З огляду на проблематику нашого дослідження, важливим було визначити професійні орієнтири майбутніх фахівців сфери фізичної культури та спорту. Результати опитування розподілилися наступним чином: 47,8% респондентів планують працювати тренерами-викладачами у дитячо-юнацьких спортивних школах та спортивних клубах з обраних видів спорту; 30,4% опитаних обрали майбутнім напрямом фітнес-індустрію; 8,7% четвертокурсників зазначили, що не планують працювати у сфері фізичної культури і спорту); 8,7% учасників опитування вказали, що їм складно визначитися з майбутнім напрямом професійної; 4,3% респондентів мають намір працювати у сфері спортивного менеджменту та адміністративної діяльності (рис. 3.2.).

Після завершення навчання у якому напрямі плануєте працювати?

23 ответа

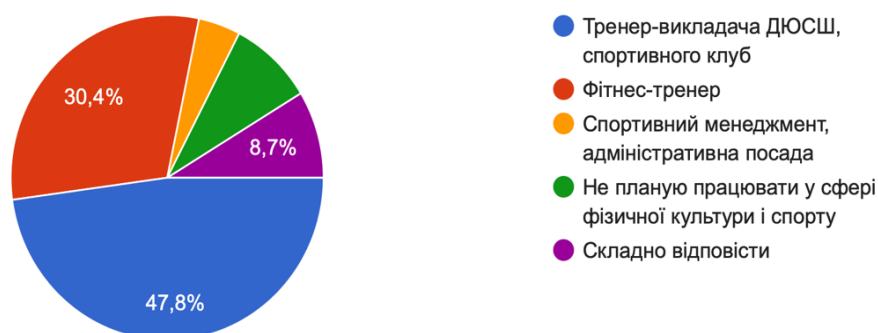


Рисунок 3.2 – Відповіді респондентів щодо обрання напрямку майбутньої професійної діяльності

Отримані дані свідчать про переважну орієнтацію випускників на тренерсько-викладацький напрям та сферу фітнес-послуг, що підтверджує їхню готовність до практичної діяльності. Водночас певна частина студентів демонструє невизначеність у виборі професійного шляху, що потребує подальшого дослідження з метою удосконалення професійної підготовки у закладах вищої освіти.

На діаграмі (рис. 3.3) наведено відповіді респондентів щодо рівня їхньої впевненості у достатності здобутих теоретичних знань для подальшої професійної діяльності. Так 60,9% опитаних зазначили, що у достатній мір володіють теоретичними знаннями та можуть їх застосовувати на практиці. Цей показник демонструє високий рівень впевненості студентів у своїх теоретичних знаннях та здатності реалізувати їх у практичній діяльності. 30,4% респондентів відповіли, що «володіють знаннями, але не впевнені, що зможуть їх застосовувати на практиці». Це свідчить про наявність певного розриву між теоретичною підготовкою і практичними навичками, необхідними для ефективної професійної діяльності. Водночас, 4,3%

учасників анкетування зазначили, що не володіють достатніми знаннями, що вказує на невпевненість зазначеної кількості респондентів. Також 4,3% студентів обрали варіант «Складно відповісти», що може свідчити про невизначеність щодо власного рівня підготовки або відсутність досвіду для адекватного самооцінювання.

Чи володієте Ви достатнім обсягом знань для подальшої самостійної професійної діяльності?

23 ответа

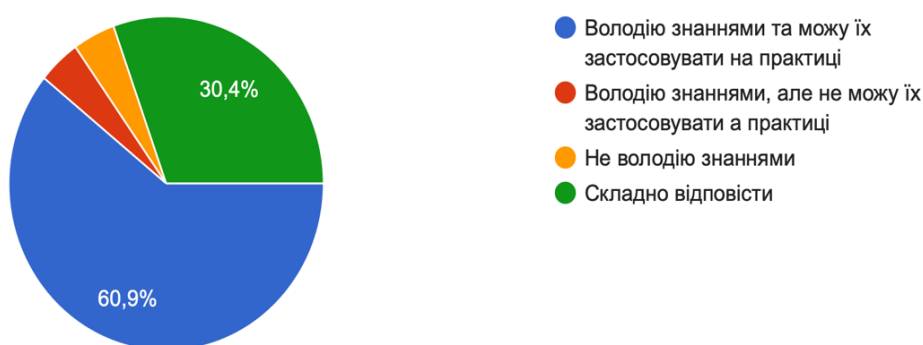


Рисунок 3.3 – Відповіді респондентів щодо рівня здобутих теоретичних знань

Можна констатувати, що більшість здобувачів вищої освіти (понад 60%) впевнені у своїх знаннях та здатності їх застосовувати на практиці, що є позитивним показником для формування їхньої готовності до професійної діяльності. Водночас, значний відсоток студентів (30,4%) стикається з труднощами у практичному застосуванні набутих знань, що вказує на необхідність посилення практичної складової у навчальних програмах і методах підготовки майбутніх фахівців.

Чи володієте ви здатністю продемонструвати техніку виконання фізичних вправ чи елементів видів фітнесу?

23 ответа

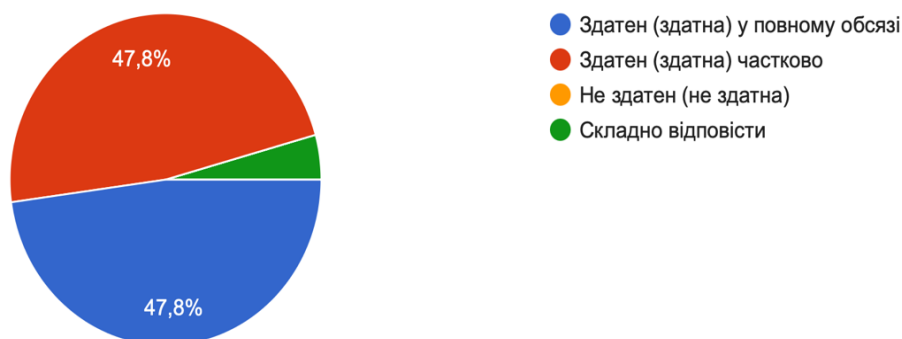


Рисунок 3.4 – Відповіді здобувачів вищої освіти на питання практичної підготовки

Важливим аспектом дослідження є також розуміння здатності також здобувачів вищої освіти продемонструвати техніку виконання фізичних вправ чи елементів видів фітнесу. 47,8% респондентів зазначили, що вони у повній мірі здатні демонструвати техніку виконання вправ, така ж частка здобувачів вищої зазначили, що володіють такими навичками частково. Зауважмо, що студентів, які б відповіли, що не володіють цими навичками взагалі не виявлені. Виявлені результати засвідчують, що студенти у переважній більшості (здатні повністю або частково – 95,6%) демонструють базовий рівень впевненості у своїй практичній підготовці та вміннях. Отже, можна стверджувати, про сформоване позитивне ставлення до своєї професійної компетентності, що є важливим показником їх самооцінки та готовності до професійної діяльності у сфері фізичної культури та спорту. Лише 4,4% студентів відчувають невпевненість або мають сумніви, що може свідчити про потребу у додатковій підтримці чи розвитку їхньої мотивації. Загалом, результати демонструють позитивний психологічний стан майбутніх фахівців

фізичної культури і спорту щодо їхньої професійної діяльності. Водночас, є простір для підвищення впевненості та розвитку технічних навичок, що може бути досягнуто через практичну підготовку під час навчальних практик, у межах навчальних занять та виїздних занять на бази стейкхолдерів.

На вашу думку, чи сформована у Вас готовність до професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту?

18 ответов

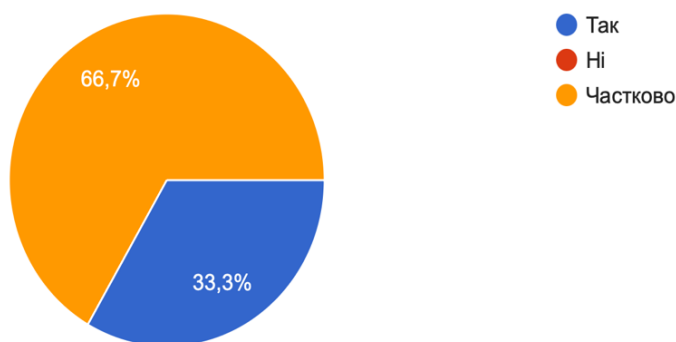


Рисунок 3.6 – Відповіді респондентів щодо сформованості у них психологічної готовності до професійної діяльності

Аналізуючи результати опитування, можна зробити висновок, що рівень психологічної готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту є неоднорідним: часткову готовність до професії визнали у себе 66,7% респондентів. Це може свідчити про певні недоліки у процесі навчання або недостатній практичний досвід, що обмежує впевненість у власних професійних навичках. 33,3% студентів впевнені, що вони володіють необхідною знаннями, навичками, уміннями, особистісними якостями та компетенціями, що відповідають вимогам професії. Можна стверджувати, що загалом існує потреба у додаткових заходах для зміцнення впевненості студентів. Такими заходами можуть виступати, на нашу думку: розширення можливостей для практичної підготовки; проведення тренінгів,

майстер-класів із розвитку професійних навичок та впевненості; інтеграція елементів професійного наставництва в навчальний процес. У результаті таких заходів рівень психологічної готовності студентів може бути підвищений, що позитивно вплине на їх успішність у майбутній професійній діяльності.

З огляду на результати анкетування здобувачам вищої освіти було запропоновано визначити ранжування чинників, що, на їхню думку, мають безпосередній вплив на формування готовності до майбутньої професійної діяльності (рис. 3.6).

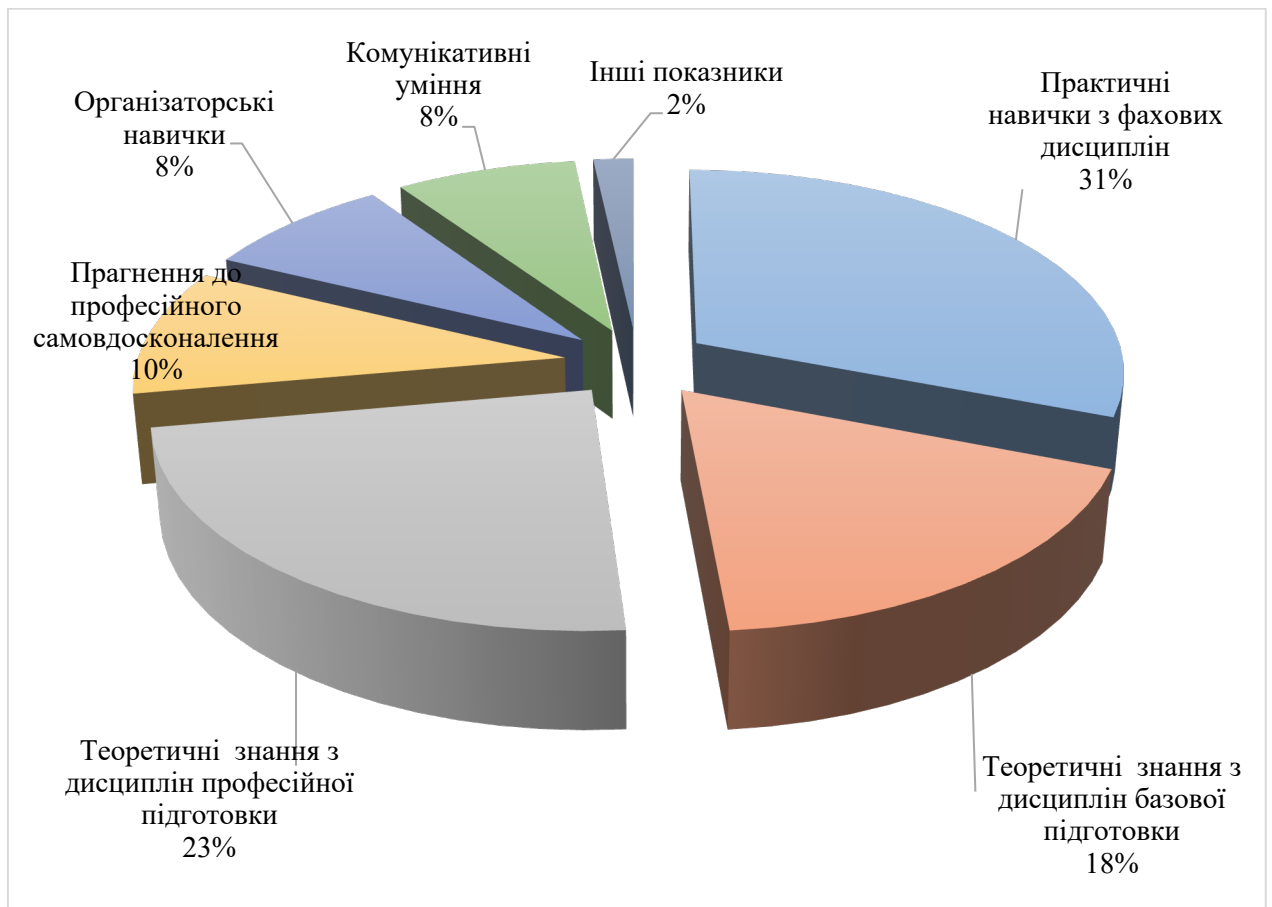


Рисунок 3.6 – Чинники, які, на думку здобувачів вищої освіти, забезпечують формування психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності

На основі поданих результатів, можна визначити, як різні чинники впливають на формування готовності студентів до майбутньої професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту:

– найвагомим чинником, який студенти вважають ключовим у формуванні готовності, є практичний досвід, вміння та навички з фахових дисциплін, сформовані компетентності (31%). Це свідчить про високий пріоритет практичної підготовки, яка дозволяє закріпити теоретичні знання та впевнено застосовувати їх у професійній діяльності;

– значна частина студентів вказує, що якісне теоретичне засвоєння фахових дисциплін також є важливим для професійної підготовки (23%);

– фундаментальна підготовка займає третє місце за значущістю, оскільки надає основу для подальшого розвитку у фахових дисциплінах (18%);

– мотивація і внутрішня зацікавленість у професійному розвитку та кар'єрному зростанні також є важливими, але поступаються значущістю практичним і теоретичним аспектам (10%);

– комунікативні навички та управлінські навички (по 8%) – чинники, які студенти оцінюють як менш значущі, однак вони є необхідними для побудови ефективної взаємодії в колективі та керування процесами у процесі діяльності;

Отже, можна констатувати, що загалом здобувачі вищої освіти усвідомлюють, що психологічна готовність фахівця фізичної культури і спорту до професійної діяльності виступає інтегральною характеристикою, що відображає рівень сформованості професійних знань, умінь і навичок, а також психологічну готовність до виконання ними різноманітних професійних функцій [1, с 4]. Відповідно, психологічна готовність концентрує в собі не тільки володіння спеціальними знаннями, навичками та вміннями, але й здатність до ефективної комунікації, прийняття рішень в умовах невизначеності, адаптацію до мінливих умов спортивного-педагогічного

середовища. Готовність фахівця фізичної культури і спорту формується в процесі навчання, тренувань та практичної діяльності і є основою для успішного виконання професійних завдань.

Не викликає сумнів, що ключовий акцент у формуванні готовності здобувачів вищої освіти слід робити на поєднанні теоретичної підготовки та практичного досвіду. Водночас, фундаментальна підготовка є необхідною базою, яка доповнює фахову компетентність. Також результати опитувань свідчать про те, що під час професійної підготовки акцент потрібно робити на усвідомленому ставленні здобувачів вищої освіти важливості постійного професійного зростання, підвищенні цільових установок, мотивації до самовдосконалення. Розвиток soft skills є не менш вираженим аспектом формуванні готовності до професійної діяльності, оскільки вони є важливими елементом успішної інтеграції майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у професію.

У межах дослідження психологічної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності було використано модифікований опитувальник, розроблений на основі методики А. Реана та В. Якуніна. Ця методика дозволяє оцінити рівень сформованості орієнтації на професійну успішність шляхом визначення ступеня вираженості таких навчальних мотивів, як: комунікативний, професійний, соціальний, пізнавальний, мотивів уникнення ризиків, прагнення до престижу та творчої самореалізації.

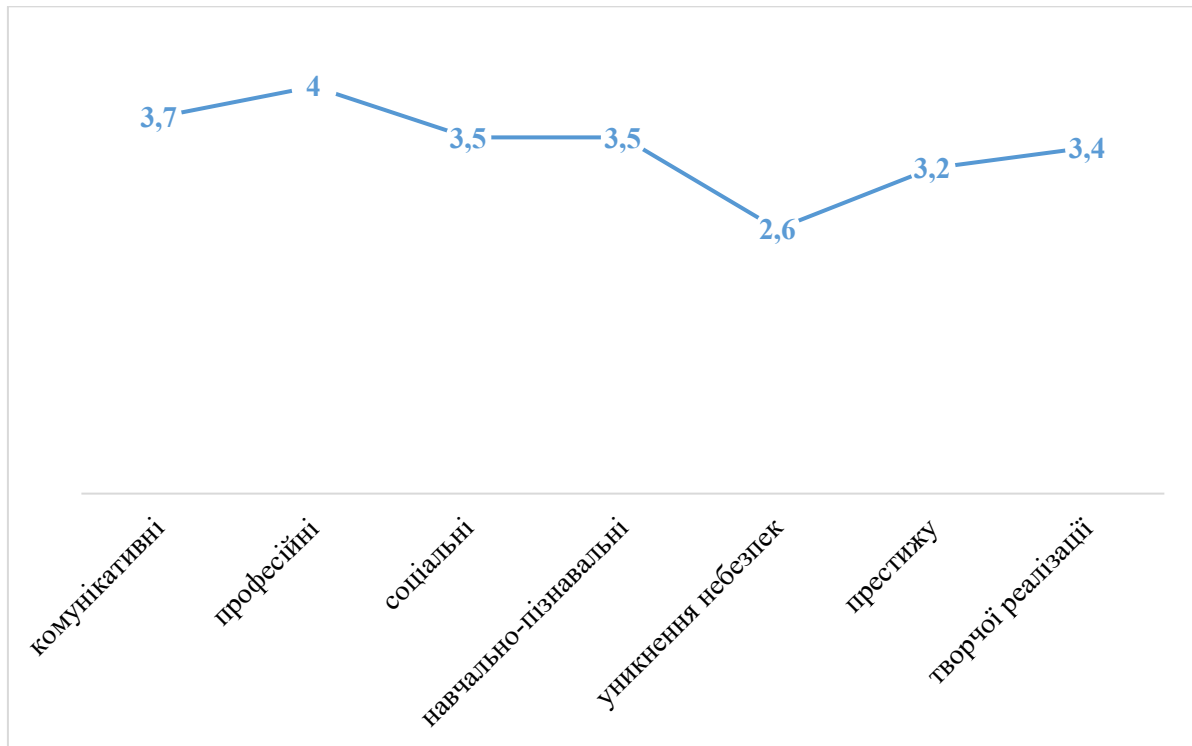


Рисунок 3.7 – Розподіл за значимістю чинників мотивації навчальної діяльності серед студентів четвертого курсу

У ході проведеного анкетування було визначено усереднені показники мотивації навчально-професійної діяльності серед здобувачів вищої освіти четвертого курсу. Отримані результати свідчать, що ключовими факторами, які визначають мотивацію студентів, є професійні мотиви, зокрема зацікавленість майбутньою професією та прагнення стати висококваліфікованим фахівцем. Високого значення також набувають мотиви творчої самореалізації та навчально-пізнавальні мотиви.

Крім того, значущими виявилися комунікативні мотиви, такі як прагнення до ефективної взаємодії у навчальній групі та отримання визнання серед однолітків, а також соціальні мотиви, зокрема бажання приносити користь суспільству, забезпечити гідне соціальне становище, виконувати професійний обов'язок перед батьками, тренерами.

На основі результатів дослідження можна стверджувати, що мотивація до навчально-професійної діяльності у здобувачів вищої освіти передусім має усвідомлений професійно-пізнавальний характер. Водночас, виявлено, що серед студентів, які активно залучалися до різних видів практичної діяльності, таких як проходження навчальних практик, участь у гостьових лекціях, вебінарах, виїзних змаганнях у ролі учасників, спостерігачів чи суддів, мотивація до навчання є вищою. Такі студенти демонструють більш свідомий підхід до засвоєння професійних знань і компетентностей, розуміють значущість здобуття вищої профільної освіти та надають великого значення розвитку професійних якостей, необхідних для майбутньої діяльності.

З метою оцінювання готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійного зростання та адаптації до динамічного освітнього та професійного середовища було використано адаптовану версію опитувальника Н. Форстера «Просування організаційної зміни». Методика була модифікована з метою акцентування на таких аспектах, як готовність до інновацій (здатність генерувати нові ідеї та підходи до вирішення завдань); готовність до сприйняття змін (здатність приймати зміни, адаптуватися до нових умов роботи); комунікативні навички (вміння ефективно взаємодіяти з одногрупниками, колегами, адміністрацією); здатність до самостійності (здатність до самостійного прийняття рішень, пошуку інформації та розв'язання проблем); мотивація до навчання (прагнення до постійного самовдосконалення). Вибір цього інструменту обумовлений його здатністю вимірювати готовність індивідуумів до змін, що є ключовим фактором успішної професійної діяльності в сучасних умовах

Методика складається з 16 запитань, які стосуються таких аспектів, як вміння студентів самостійно впроваджувати зміни, долати опір до нововведень, а також застосовувати комунікативні стратегії у процесі змін. Крім того, респонденти мають висловити особистісне ставлення до наведених

ситуацій, зазначивши свій рівень згоди із твердженнями за 6-бальною шкалою, де 6 означає повну згоду, а 1 – повну незгоду.

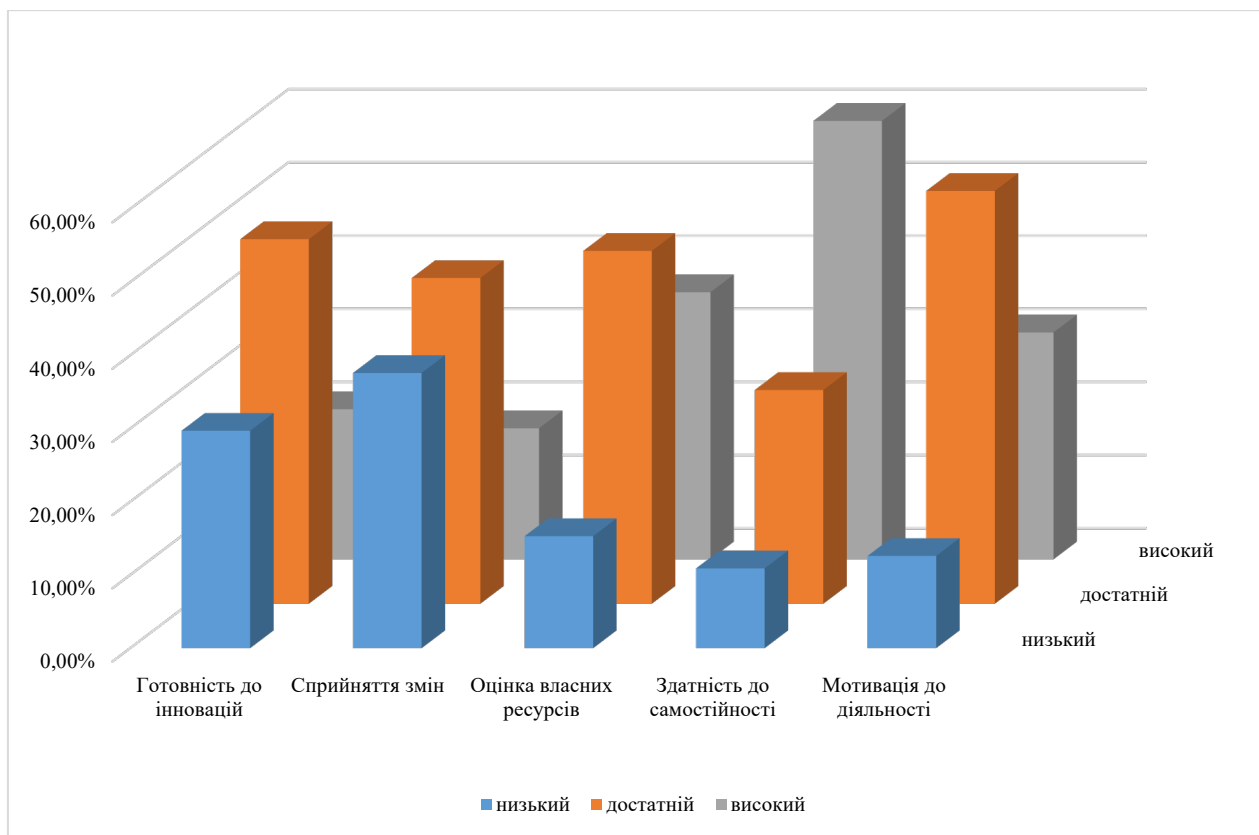


Рисунок 3.1 – Результати аналізу опитувальника Н. Форстера «Просування організаційної зміни»

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що студенти, як правило, відкриті до нових трендів і технологій як в навчання, так і професійній діяльності за фахом, відповідно це вказує, що у майбутньому вони готові впроваджувати інновації у свою професійну діяльність. Також результати демонструють, як студенти оцінюють свої знання, навички та особистісні якості, які допоможуть їм адаптуватися до змін у професійній діяльності та здатність до самостійного прийняття рішення, виконання обов'язків тощо.

Результати проведеного педагогічного дослідження продемонстрували здебільшого середній рівень мотивації до професійного розвитку, що свідчить

про позитивний вплив педагогічних заходів, які застосовувались під час навчання на освітній програмі. Слід наголосити, що упродовж трьох років навчання студенти активно залучалися до освітньо-практичної діяльності, яка включала участь у навчальних практиках, що моделювали елементи реальної професійної діяльності. Крім того, вони брали участь у виїзних змаганнях як учасники або спостерігачі, що забезпечувало безпосередній зв'язок із майбутньою професією. Такий підхід до організації освітнього процесу сприяв не лише активізації навчальної та пізнавальної діяльності, але й розвитку професійної впевненості студентів.

У межах освітнього процесу також активно застосовувалися інноваційні педагогічні технології, спрямовані на вдосконалення підготовки майбутніх фахівців. Зокрема, використовувалися методи проєктування професійних ситуацій із подальшим їх обговоренням, розв'язання практичних завдань та проведення ділових ігор. Такі технології дозволяли студентам відпрацьовувати навички ухвалення рішень, критичного мислення та взаємодії у команді, що є важливими складовими їхньої готовності до професійної діяльності. Застосування цих методів сприяло формуванню у студентів не лише фахових компетентностей, а й підвищенню мотивації до навчання. Студенти отримали можливість випробувати свої знання у наближених до реальності умовах, що стимулювало їхнє прагнення до саморозвитку, підвищення професійної майстерності та адаптації до потреб сучасного ринку праці.

Водночас, за результатами аналізу опитувальника Н. Форстера «Просування організаційної зміни» було встановлено дещо нижчі показники у комунікативних навичках здобувачів вищої освіти, що свідчить про можливі труднощі у застосуванні комунікативних стратегій під час змін. Ці результати свідчать про необхідність включення до навчальних програм спеціальних

модулів, спрямованих на розвиток комунікативних навичок та готовності до змін.

Відповідно, результати нашого дослідження показали, що психологічна готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту ґрунтується на низці ключових компонентів. Зокрема, вона включає здатність особистості чітко визначати професійні цілі, обирати оптимальні способи їх досягнення, адаптуватися до нових умов шляхом своєчасної корекції дій, здійснювати рефлексію й аналіз результатів своєї діяльності. Важливими складовими є також уміння контролювати перебіг професійного процесу, реагувати на динамічні зміни в середовищі та проєктувати шляхи підвищення ефективності праці в обраній сфері.

Наше дослідження підтвердило, що формування готовності до працевлаштування за фахом є важливим аспектом психологічної готовності здобувачів вищої освіти загалом до професійної діяльності. Це передбачає набуття здатності до швидкої адаптації у професійному середовищі, інтеграції нових знань і навичок, а також відкритість до змін, які потребує сучасна професійна діяльність.

Таким чином, отримані результати вказують на нагальну потребу в деякій модернізації системи вищої освіти, що охоплює як зміни в організаційних підходах, так і незначному оновленні змісту освітніх програм. Це дозволить підвищити рівень психологічної готовності здобувачів освіти до роботи в умовах сучасного динамічного ринку праці, формуючи фахівців, здатних успішно реалізовувати себе у професійній сфері.

3.2. Рекомендації щодо підвищення психологічної готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійної діяльності

Як показало наше дослідження, у формуванні психологічної готовності до професійної мобільності майбутнього фахівця у закладах вищої освіти

важливу роль відіграє власне ставлення до неї здобувача вищої освіти. Зокрема, можна розглядати поняття готовності до професійної діяльності як особливість сприйняття людиною діяльності в цілому та визначення власного ставлення до неї. Тому психологічна готовність до професійної діяльності і зміни професійної діяльності під впливом особистісних потреб чи вимог вітчизняного та міжнародного ринків праці незмінно розглядається особистістю як необхідність постійної готовності до професійних змін, перетворень та професійного розвитку.

Передусім можна стверджувати, що психологічна готовність до професійної діяльності майбутніх тренерів-викладачів із виду спорту полягає у визначенні особистістю власних професійних цілей, умінні визначати раціональні способи їх реалізації та корекції, здійсненні контролю над перебігом цього процесу і своєчасному реагуванні на зміни, проєктуванні та аналізі способів покращення ефективності й продуктивності праці у професійному напрямі.

Отже, на основі проведеного аналізу науково-методичної літератури та результатів педагогічне дослідження, вважаємо за доцільне запропонувати наступні рекомендації щодо підвищення рівня психологічної готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності:

1. Розвиток професійних компетентностей здійснювати через практичну підготовку, що втілюється з метою:

- розширити обсяги практичної діяльності: організувати додаткові навчальні практики, стажування на базі спортивних шкіл, установ або клубів;
- інтегрувати реальні професійні завдання у навчальний процес: проведення здобувачами вищої освіти реальних тренувальних занять, організація спортивних змагань та участь у них як організаторів чи суддів;
- залучення здобувачів вищої освіти до проєктної роботи: створення освітніх і соціальних проєктів у сфері фізичної культури та спорту.

2. Широке застосування інноваційних педагогічних технологій:

– впроваджувати ситуаційний метод – моделювання реальних професійних ситуацій із подальшим їх аналізом;

– проводити ділові ігри та тренінги зі спрямованістю на розвиток комунікативних, організаторських, управлінських та адаптаційних умінь і навичок;

– використовувати методи коучингу та наставництва, які сприятимуть професійному саморозвитку та підтримці майбутніх фахівців у професійному навчанні.

3. Формування психологічної стійкості та адаптивності здобувачів вищої освіти:

– психологічні тренінги: організовувати заняття, спрямовані на розвиток стресостійкості, емоційної регуляції та вміння працювати в умовах професійної невизначеності, зміні умов праці тощо;

– включати у програму навчання модулі з розвитку гнучкості мислення, прийняття рішень в умовах змін та управління стресом до нововведень, змін тощо;

– проводити майстер-класи або зустрічі з успішними професіоналами у сфері фізичної культури та спорту для обговорення професійних викликів і шляхів їх подолання.

4. Посилення мотиваційної складової психологічної готовності до професійної діяльності:

– регулярне проведення заходів з професійної орієнтації, що демонструють можливості та перспективи професійного зростання у сфері фізичної культури і спорту;

– забезпечувати студентів можливостями участі у спортивних форумах, семінарах та міжнародних програмах, що сприяє усвідомленню значущості професії;

- впроваджувати елементи саморефлексії у навчальний процес через аналіз особистих цілей, досягнень та перспектив.

5. Розвиток soft skills (комунікативних, управлінських навичок тощо):

- організовувати групові заняття та командні проекти, спрямовані на вирішення практичних завдань у командній взаємодії;

- впровадити тренінгові програми з розвитку лідерських якостей та навичок ефективної комунікації;

- практикувати ділові ігри, які імітують процеси управління спортивною командою, організацією тощо.

6. Підтримка професійного саморозвитку здобувачів вищої освіти:

- стимулювати прагнення до постійного вдосконалення через організацію різноманітних неформальних курсів, онлайн-курсів, тренінгових заходів та вебінарів тощо;

- проводити освітні заходи, які сприяють розвитку навичок самостійного навчання та планування професійного зростання

7. Оцінювання прогресу:

- періодично проводити моніторинг рівня психологічної готовності здобувачів вищої освіти шляхом анкетувань, тестів та оцінки їхніх практичних досягнень;

- запровадити систему зворотного зв'язку від студентів викладачів, що дозволить оперативно вдосконалювати освітні методики.

Наведені рекомендації, на нашу думку, сприятимуть підвищенню рівня психологічної готовності здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності, забезпечуючи їхню подальшу конкурентоспроможність на ринку праці у сфері фізичної культури і спорту.

Висновки до третього розділу.

1. Аналіз теоретичних даних та результатів проведення педагогічного дослідження дозволив виявити, що психологічна готовність майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності є багатограним поняттям, яке включає: здатність до самостійного визначення професійних цілей та шляхів їх досягнення; гнучкість та адаптивність до змін; розвинені навички рефлексії та аналізу; уміння ефективно управляти професійним процесом.

Для діагностики сформованості мотиваційного, когнітивного, особистісного компонентів психологічної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності було використано комплекс методів, що включав анкетування, опитування, тестування. Ці методи дозволили оцінити ключові компоненти готовності відповідно до завдань дослідження

2. За результатами опитування з'ясовано: у переважній більшості здобувачі вищої освіти усвідомлюють, що психологічна готовність фахівця фізичної культури і спорту до професійної діяльності концентрує в собі не лише наявність спеціальних знань, навичок та вмінь, але й здатність до ефективної комунікації, прийняття рішень в умовах невизначеності, адаптацію до мінливих умов спортивного-педагогічного середовища. Результати дослідження підтверджують, що формування таких концепцій є важливим завданням сучасної вищої фахової освіти.

3. Використовуючи обрані методики, з'ясовано, що рівень психологічної готовності майбутніх тренерів значною мірою залежить від структури їхньої мотивації. Дослідження дозволило ідентифікувати найбільш поширені мотиви, які впливають на успішність у професійній діяльності, а саме: прагнення до професійного зростання, соціальна мотивація, мотивація до комунікації, пізнавальна мотивація, а також рівень толерантності до ризику, прагнення до престижу та потреба у творчій самореалізації.

4. Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що формування готовності до діяльності є важливим аспектом психологічної готовності здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності. Це передбачає набуття здатності до швидкої адаптації у професійному середовищі, інтеграції нових знань і навичок, а також відкритість до змін, які потребує сучасна професійна діяльність фахівця фізичної культури і спорту.

ВИСНОВКИ

1. У результаті аналізу науково-методичної та спеціалізованої літератури було виявлено, що психологічна готовність є міждисциплінарним поняттям, яке досліджується в контексті психології, педагогіки та професійної діяльності. Психологічна готовність виступає багатокomпонентним утворенням, яке включає мотиваційний, когнітивний та особистісний компоненти.

За даними теоретичного дослідження визначено, що психологічна готовність до професійної діяльності майбутнього фахівця формується зокрема й на етапі навчання у закладах вищої освіти і потребує системного розвитку таких компонентів, як: мотиваційний, який акцентується на професійно важливих потребах, мотивах та цінностях, бажанні досягти успіху, спрямованості на саморозвиток; когнітивний, що ґрунтується на наявності фундаментальних професійних знань, практичних умінь і навичок та здатності їх застосовувати; особистісний, що охоплює професійно важливі якості особистості, емоційно-вольові риси, морально-етичні якості та комунікативні здібності.

Визначено, що ключовим фактором ефективного формування психологічної готовності є створення сприятливих умов в освітньому середовищі, використання сучасних методів навчання та розвиток рефлексивної культури.

2. За даними нашого дослідження встановлено, що психологічна готовність до професійної діяльності характеризується здатністю до саморегуляції, професійної адаптації, розвитком мотиваційно-ціннісної сфери та вмінням вирішувати професійні завдання. Ця готовність відображає інтеграцію особистісних та професійних якостей.

Виявлено, що формування психологічної готовності є складним процесом, який залежить від індивідуальних характеристик здобувачів освіти, їхнього рівня професійної підготовки, впливу освітнього середовища та педагогічних технологій. Основними проблемами на шляху формування готовності є недостатній розвиток емоційно-вольової сфери та відсутність системного підходу до формування професійно значущих навичок.

3. У структурі психологічної готовності тренера-викладача до професійної діяльності виокремлюємо три компоненти: мотиваційний, особистісний і когнітивний. Комплексність взаємоз'язів виокремлених компонентів структури формують психологічну готовність тренера-викладача до професійної діяльності. Отже, особистості тренера-викладача для ефективного виконання професійних обов'язків необхідно поєднання мотивації, особистісних якостей, знань та практичних умінь, що забезпечують професійну придатність та адаптивність у професійній діяльності.

Для вираженості сформованості мотиваційного, когнітивного, особистісного компонентів психологічної готовності майбутніх тренерів до професійної діяльності було використано комплекс методів, що включав анкетування, опитування, тестування. Ці методи дозволили оцінити ключові компоненти готовності відповідно до завдань дослідження

4. Застосовуючи обрані методики, з'ясовано, що рівень психологічної готовності майбутніх тренерів значною мірою залежить від структури їхніх мотивацій. Дослідження дозволило ідентифікувати найбільш поширені мотиви, які впливають на успішність у професійній діяльності, а саме: прагнення до професійного зростання, соціальна мотивація, мотивація до комунікації, пізнавальна мотивація, а також рівень толерантності до ризику, прагнення до престижу та потреба у творчій самореалізації

Проведене дослідження підтвердило, що формування готовності до діяльності є важливим аспектом психологічної готовності здобувачів вищої

освіти до майбутньої професійної діяльності. Це передбачає набуття здатності до швидкої адаптації у професійному середовищі, інтеграції нових знань і навичок, а також відкритість до змін, які потребує сучасна професійна діяльність фахівця фізичної культури і спорту

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аветісян, А., & Квасниця, І. (2024). Характерні особливості змісту та структури психологічної готовності до професійної діяльності. Фізична культура і спорт, актуальні питання : збірник тез доповідей IV регіональної науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький. 25.10. 2024 р.). Хмельницький : ХНУ, 55–57
2. Артемьева, І., & Петухова, Т. (2020). Теоретичний підхід до формування конкурентоздатності як фактору успішності первинної виробничої адаптації молодих фахівців за умов сучасного ринку праці. *Інноваційна педагогіка*, 27, 116–123.
3. Багас, О., & Ковальчук, Р. (2016). Вплив психологічної підготовки на формування готовності до змагальної діяльності спортсменів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Психологічні науки, 1, 33-41.
4. Белікова, Н. (2012). *Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Київ
5. Богуславська, В., Бріскін, Ю., & Пітин, М. (2017). Напрями застосування новітніх інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2, 16–20.
6. Бодненко, Д., Жильцов, О., Лещинський, О., & Мазур, Н. (2014). *Моніторинг навчальної діяльності: навчальний посібник*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.
7. Бубка, С., Булатова, М., Гуніна, Л., Єсентаєв, Т., Коваленко, Н., Павленко, Ю., Платонов, В., & Томашевський, В. (2018). *Система олімпійської підготовки: основи менеджменту*. Київ: Перша друкарня.

8. Василенко, М. (2012). Сучасний стан та проблеми підготовки фітнес-тренерів в США. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту*, 11, 19–22.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
10. Височіна, Н. (2018). *Психологічне забезпечення у системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті* (Автореф. дисертації). Київ: НУФВСУ.
11. Воронова, В. (2007). *Психологія спорту*. Київ: Олімпійська література.
12. Гавриш, І. (2006). *Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності* (Автореф. дисертації). Харків.
13. Гринь, О. & Воронова, В. (2015). Система психологічного забезпечення підготовки спортсменів як проблема сучасної психології спорту. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 3, 29–34.
14. Деделюк, Н. (2010). Наукові методи дослідження у фізичному вихованні. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки.
15. Денисенко, Н. (2021). *Теоретичні і методичні засади формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури*. (Дис. д-ра пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.
16. Денисова, Л. (2020). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій*. (Дис. д. пед. наук).
17. *Довідник професійно-кваліфікаційних характеристик професій працівників*. Вип. 85. Спортивна діяльність. Корпорація Парус. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=02ZCE2944F>

18. Дутчак, Ю., & Квасниця, І. (2020). *Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури: досвід Республіки Молдова*. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Вип. 1. Умань : УДПУ.
19. Івченко, А. (2002). Тлумачний словник української мови. Харків: Видавництво «Фоліо». 540 с.
20. Квасниця, І., & Квасниця, О. (2019). *Особливості сутності конкурентоспроможності майбутнього тренера-викладача з виду спорту*. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова
21. Кокун, О. (2010). Зміст та структура психологічної готовності фахівців до екстремальних видів діяльності. *Проблеми екстремальної та кризової психології*, 7, 182–190.
22. Кокун, О. (2012). *Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія*. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство».
23. Колосов, А. (2007). *Когнітивний ресурс підвищення стресостійкості кваліфікованих спортсменів* (Автореф. дисертації). Київ.
24. Комар, О. (2011). *Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології* (Дис. ... доктора пед. Наук). Умань, 512 с.
25. Кондрашова, Л. (2006) Концепція «Взаємодії моральних і психологічних якостей у змісті педагогічного професіоналізму». *Професійне становлення майбутнього вчителя: монографічний огляд*. Кривий Ріг, 6–34
26. Коробейніков, Г., Приступа, Є., Коробейнікова, Л., & Бріскін Ю. (2013). *Оцінювання психофізіологічних станів у спорті*. Львів: ЛДУФК.

27. Корольчук, М., Крайнюк, В., Косенко, А., & Кочергін, Т. (2002). Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я [навчальний посібник]. Київ: Фірма Інкос.
28. Костюкевич, В. (2014). *Теорія і методика спортивної підготовки» (на прикладі командних ігрових видів спорту): навчальний посібник*. Вінниця : Планер.
29. Круцевич, Т., & Зайцева, М. (2005). Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 4, 41–44.
30. Леко, Б., Чуйко, Г., & Комісарик, М. (2018). Розвиток вольових якостей у студентів-спортсменів. *Теорія та практика фізичного виховання*, 5, 6–10.
31. Надтока, О. (2018). *Підготовка майбутніх тренерів-викладачів до виховної роботи у дитячо-юнацьких спортивних школах* (Дис. к. пед. наук). Запорізький національний університет класичний приватний університет, Запоріжжя.
32. Національна рамка кваліфікацій URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>
33. Новік, С. (2011). Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць. Полтава.
34. *Основи психології* (За ред. О. В. Киричука, В. А. Романця). Київ: Либідь. 1995, 46–89.
35. Підлужняк, О. (2020). Психологічна підготовка в спорті. XLIX науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, 27-28.04.2020. Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2020/paper/view/8816>.

36. Пономарьов, В. (2010). *Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього тренера з атлетичної гімнастики у процесі фахової підготовки* (Дис. ... канд. пед. наук). Запоріжжя.

37. Постанова Кабунету Міністрів України Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад від 06.05.2001 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text>

38. Постанова Кабунету Міністрів України Про затвердження Положення по дитячо-юнацьку спортивну школу від 5 листопада 2008 р. № 993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>

39. Постанова Кабунету Міністрів України Про Стратегію розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>

40. Рибалко, Л. (2008) *Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя* (Автореф. дисерт.). Харків, 42.

41. Сергієнко, Л. (2007). *Практикум з психології спорту*. Харків : ОВС, 271.

42. Туриніна, О. (2018). *Методологія та методи психологічного дослідження*. Київ: Персонал.

43. Хохліна, О. (2021). Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: Симоненко О.І. 244 с.

44. Чорна, Н. (2012) Сутність та структура готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей. *Вісник Запорізького національного університету*, 1(17), 192-196.

45. Ясточкіна, І. (2020). Особистісна тривожність як соціально-психологічна проблема. *Вісник Львівського університету*, 6, 165–170.

46. Afonso J., Garganta J., Mesquita I. Decision-making in sports : the role of attention, anticipation and memory. *The Revista Brasileira de*

Cineantropometria e Desempenho, 2012. Vol. 14. No. 5. P. 592-601. DOI:
10.5007/1980-0037.2012v14n5p592

47. Hirschi, A., & Valero, D. (2015). Career adaptability profiles and their relationship to adaptivity and adapting. *Journal of Vocational Behavior*, 88, 220-229. doi: 10.1016/j.jvb.2015.03.010